

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

14. listopadu 2018*

„Řízení o předběžné otázce – Směrnice 2009/72/ES – Článek 3 odst. 2, 6 a 15 a čl. 36 písm. f) –
Vnitřní trh s elektřinou – Hypotetická povaha předběžných otázek – Nepřípustnost žádosti
o rozhodnutí o předběžné otázce“

Ve věci C-238/17,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná
rozhodnutím Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud Vilnius-město, Litva) ze dne 11. dubna
2017, došlým Soudnímu dvoru dne 9. května 2017, v řízení

UAB „Renerga“

proti

AB „Energijos skirstymo operatorius“,

AB „Lietuvos energijos gamyba“,

za účasti:

UAB „BALTPOOL“,

Lietuvos Respublikos Vyriausybė,

Achema AB,

Achemos Grupė UAB,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení M. Vilaras, předseda čtvrtého senátu vykonávající funkci předsedy třetího senátu,
J. Malenovský (zpravodaj), L. Bay Larsen, M. Safjan a D. Šváby, soudci,

generální advokát: M. Szpunar,

vedoucí soudní kanceláře: M. Aleksejev, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 3. května 2018,

* Jednací jazyk: litevština.

s ohledem na vyjádření předložená:

- za UAB „Renerga“ původně V. Radvilou, K. Pabijanskasem a G. Balčiūnasem, advokatas, C. Malamatarisem, dikigoros, A. Wilhelmem, Rechtsanwalt, E. Righini, avvocato, a C. Cluzel, avocat, poté V. Radvilou a K. Pabijanskasem, advokatas, E. Righini, avvocato, a C. Cluzel, avocat,
- za AB „Energijos skirstymo operatorius“ a AB „Lietuvos energijos gamyba“ A. Žindulem, advokatas,
- za UAB „BALTPOOL“ A. Smaliukasem a E. Juncienė, jako zmocněnci,
- za Achemos Grupę UAB G. Balčiūnasem, advokatas,
- za litevskou vládu D. Kriauciūnasem a R. Dzikovičem, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi O. Beynet, Y.G. Marinovou, A. Steiblytė a J. Jokubauskaitė, jako zmocněnkyněmi,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 12. července 2018,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 3 odst. 2, 6 a 15 a čl. 36 písm. f) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/72/ES ze dne 13. července 2009 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 2003/54/ES (Úř. věst. 2009, L 211, s. 55).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společnostmi UAB „Renerga“ na straně jedné a společnostmi AB „Energijos skirstymo operatorius“ a AB „Lietuvos energijos gamyba“ na straně druhé, týkajícího se zaplacení úroků z prodlení za opožděnou platbu náhrady za veřejnou službu ve prospěch společnosti Renerga.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 V bodech 46 a 50 odůvodnění směrnice 2009/72 se uvádí:

„(46) Plnění požadavků kladených na veřejné služby je základním požadavkem této směrnice a je důležité, aby tato směrnice, která bere v úvahu cíle ochrany spotřebitele, bezpečnosti dodávek, ochrany životního prostředí a stejné úrovně hospodářské soutěže ve všech členských státech, stanovila společné minimální normy dodržované všemi členskými státy. Je důležité, aby požadavky na veřejné služby mohly být vykládány na vnitrostátním základě, s přihlédnutím k vnitrostátním podmínkám a s výhradou dodržování práva Společenství.

[...]

- (50) Požadavky na veřejnou službu, a to i pokud jde o službu univerzální, a společné minimální standardy, které z nich vyplývají, je třeba dále zpřísnit, aby se zajistilo, že hospodářská soutěž bude přinášet prospěch a spravedlivé ceny všem spotřebitelům, obzvláště zranitelným

zákazníkům. Požadavky na veřejnou službu by měly být definovány na vnitrostátní úrovni s přihlédnutím k vnitrostátní situaci; členské státy by však měly dodržovat právní předpisy Společenství. [...]"

4 Článek 3 odst. 2, 6 a 15 této směrnice stanoví:

„2. S plným ohledem na související ustanovení Smlouvy [o ES], zejména na její článek 86, mohou členské státy uložit z důvodů obecného hospodářského zájmu podnikům působícím v elektroenergetice povinnosti veřejné služby, které se mohou týkat bezpečnosti, včetně zabezpečení dodávek, pravidelnosti, kvality a cen dodávek, jakož i ochrany životního prostředí, včetně energetické účinnosti, energie z obnovitelných zdrojů a ochrany klimatu. Tyto povinnosti musí být jasně vymezené, transparentní, nediskriminační a ověřitelné a musí zaručovat rovnost přístupu pro elektroenergetické podniky Společenství k spotřebitelům v jednotlivých členských státech. Ve vztahu k bezpečnosti dodávek, řízení energetické účinnosti/řízení poptávky a v zájmu plnění cílů v oblasti životního prostředí a energie z obnovitelných zdrojů uvedených v tomto odstavci mohou členské státy zavést dlouhodobé plánování, přičemž berou v úvahu možnost, že o přístup do systému by mohly mít zájem třetí osoby.

[...]

6. Případné finanční náhrady, jiné formy náhrady a výhradní práva, jež členské státy udělují za plnění povinností stanovených v odstavcích 2 a 3, jsou poskytovány nediskriminačním a transparentním způsobem.

[...]

15. Členské státy při provádění této směrnice informují Komisi o všech opatřeních přijatých pro plnění povinností univerzální služby a veřejné služby včetně ochrany spotřebitele a životního prostředí a o jejich možném vlivu na vnitrostátní nebo mezinárodní hospodářskou soutěž bez ohledu na to, zda tato opatření vyžadují odchylku od této směrnice nebo nikoliv. Členské státy následně oznámí Komisi každé dva roky všechny změny těchto opatření bez ohledu na to, zda vyžadují odchylku od této směrnice nebo nikoliv.“

5 Článek 36 písm. f) uvedené směrnice stanoví:

„Při plnění regulačních úkolů stanovených v této směrnici přijme regulační orgán v rámci svých povinností a pravomocí stanovených v článku 37, a to případně v úzké konzultaci s dalšími příslušnými vnitrostátními orgány, včetně orgánů pro hospodářskou soutěž, a aniž jsou dotčeny jejich pravomoci, veškerá přiměřená opatření k dosažení těchto cílů:

[...]

f) zajištění toho, aby byly provozovatelům a uživatelům soustav poskytovány vhodné pobídky, jak krátkodobě, tak dlouhodobě, ke zvyšování výkonnosti soustav a k podpoře integrace trhu“.

Litevské právo

6 Směrnicí 2009/72 provedl do litevského práva Energetikos įstatymas (energetický zákon), Elektros energetikos įstatymas (zákon o elektřině) a Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas (zákon o energii z obnovitelných zdrojů).

- 7 Na základě zákona o elektřině přijala litevská vláda dne 18. července 2012 Vyriausybės nutarimas Nr. 916 Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo (nařízení vlády č. 916, kterým se stanoví rámec pro poskytování veřejných služeb v odvětví elektřiny). Podle bodu 3 tohoto nařízení vlády se „náhrada za veřejnou službu“ řídí Vyriausybės nutarimas Nr. 1157 Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo patvirtinimo (nařízení vlády č. 1157 ze dne 19. září 2012, kterým se stanoví rámec postupu při správě náhrady za veřejnou službu v odvětví elektřiny).
- 8 Na základě bodu 18.1 nařízení vlády č. 916 může být vyplácení náhrady za veřejnou službu podle tohoto nařízení dočasně pozastaveno postupem a za podmínek stanovených v nařízení vlády č. 1157, pokud poskytovatel veřejné služby nebo osoby s ním propojené zcela nebo zčásti nezaplatí náhradu za veřejnou službu ze skutečně spotřebované elektřiny podle bodu 16 nařízení vlády č. 1157.
- 9 Pojem „propojené osoby“ je definován nařízením vlády č. 1157 (bod 3 pátý pododstavec). V bodě 26.1 tohoto nařízení vlády se stanoví, že provozovatel distribuční soustavy, nakupující podnik a správce pozastaví výplatu finančních prostředků, pokud poskytovatel veřejné služby nebo osoby s ním propojené nezaplatí náhradu za veřejnou službu ze skutečně spotřebované elektřiny. V tomtéž ustanovení jsou upřesněny podmínky, za kterých se ve vyplácení finančních prostředků pokračuje. Bod 26.2 nařízení vlády č. 1157 stanoví, že pokud poskytovatel veřejných služeb vystoupí ze skupiny propojených osob, ve které alespoň jedna osoba nezaplatila náhradu za veřejnou službu ze spotřebované elektřiny, a to zcela nebo zčásti, bude mu nezaplacená náhrada za veřejnou službu vyplacena teprve tehdy, když dříve propojené osoby uhradí veškeré náhrady ze skutečně spotřebované elektřiny do doby vystoupení této osoby ze skupiny propojených osob.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 10 Renerga provozuje pět elektráren vyrábějících elektrickou energii z obnovitelných zdrojů. Renerga dodává vyrobenou elektřinu do distribuční sítě. Se společností Achema AB a s dalšími společnostmi je Renerga součástí UAB Achemos Grupė.
- 11 Na základě smluv ze dnů 7. ledna a 19. června 2013, uzavřených mezi společnostmi Renerga a žalovanými v původním řízení, se Renerga zavázala prodávat těmto žalovaným veškerou elektřinu, kterou vyrobí a dodá do distribuční sítě, a žalované se naproti tomu zavázaly elektřinu nakupovat a platit za ni. Na základě těchto smluv je cena, kterou za tuto elektřinu musí žalované v původním řízení hradit společnosti Renerga, složena z tržní ceny elektřiny a z náhrady za veřejnou službu, která odpovídá rozdílu mezi fixní sazbou použitelnou na elektřinu vyrobenou společnostmi Renerga podle podmínek stanovených předpisy a tržní cenou.
- 12 Dne 25. února 2016 oznámil správce náhrad za veřejnou službu, UAB „BALTPOOL“, žalovaným v původním řízení, že podle nařízení vlády č. 916 a č. 1157 bude vyplácení náhrady za veřejnou službu společnosti Renerga zcela pozastaveno do doby, než bude ze strany společnosti Achema nebo jiných osob s ní propojených zcela uhrazena náhrada za veřejnou službu ze skutečně spotřebované elektřiny. BALTPOOL dospěla k závěru, že Achema nesplnila v plném rozsahu svou povinnost zaplatit náhradu za veřejnou službu ze skutečně spotřebované elektřiny a že společnosti Achema a Renerga je třeba vzhledem k tomu, že kapitál společnosti Achema i kontrolní podíl na kapitálu společnosti Renerga drží Achemos Grupė, považovat za propojené osoby.
- 13 Dne 26. února 2016 oznámila Energijos skirstymo operatorius společnosti Renerga, že vyplácení náhrady za veřejnou službu, která jí náleží, bylo pozastaveno. Dne 8. března 2016 zaslala Lietuvos energijos gamyba společnosti Renerga obdobné sdělení, ve kterém uvedla, že vyplácení náhrady za veřejnou službu bylo pozastaveno na dobu neurčitou a že jí bude platit za prodanou elektřinu pouze tržní cenu.

- 14 V dopise ze dne 10. března 2016, určeném společnosti Renerga, BALTPPOOL upřesnila, že dne 31. ledna 2016 byla společnosti Achema zaslána faktura na celkovou částku 629 794,15 eura včetně daně z přidané hodnoty, splatná do 24. února 2016. Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že k 25. únoru 2016 Achema tuto fakturu stále neuhradila, takže vyplácení náhrady za veřejnou službu společnosti Achema a všem dalším osobám s ní propojeným muselo být pozastaveno.
- 15 Z důvodu, že žalované v původním řízení nesplnily povinnost uhradit společnosti Renerga plnou cenu za elektřinu, kterou nakoupily, konkrétně náhradu za veřejnou službu, která je součástí ceny za elektřinu, dosáhl dluh žalovaných vůči společnosti Renerga výše 1 248 199,81 eura.
- 16 Tento dluh byl vyrovnán dne 21. dubna 2016, kdy BALTPPOOL přijala vůči žalovaným v původním řízení rozhodnutí o vyplácení pozastavené náhrady za veřejnou službu.
- 17 Dne 12. prosince 2016 podala Renerga k Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud Vilnius-město, Litva) žalobu, jíž se domáhá, aby jí Lietuvos energijos gamyba uhradila částku 9 172,84 eura a Energijos skirstymo operatorius částku 572,82 eura z titulu náhrady škody a úroků z prodlení za opožděnou platbu náhrady za veřejnou službu podle smluv o nákupu a prodeji elektřiny uzavřených ve dnech 7. ledna a 19. června 2013. Mimoto Renerga požaduje, aby byla oběma žalovaným v původním řízení uložena povinnost uhradit jí úroky z těchto částek ve výši 8,05 % p. a.
- 18 Vzhledem k tomu, že podle Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud Vilnius-město) spor vyžaduje vysvětlení ke směrnici 2009/72, rozhodl se uvedený soud přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být cíl spočívající v „zajištění toho, aby byly provozovatelům a uživatelům soustav poskytovány vhodné pobídky jak krátkodobě, tak dlouhodobě ke zvyšování výkonnosti soustav a k podpoře integrace trhu“, jehož dosažení je článkem 36 písm. f) směrnice 2009/72 coby regulační úkol zadáno regulačnímu orgánu, chápán a vykládán v tom smyslu, že zakazuje neposkytnutí pobídek (neuhrazení náhrady za veřejnou službu) nebo jejich omezení?

2) Vzhledem k tomu, že čl. 3 odst. 2 směrnice 2009/72 stanoví, že povinnosti veřejné služby musí být jasně vymezené, transparentní, nediskriminační a ověřitelné, a čl. 3 odst. 6 směrnice 2009/72 stanoví, že finanční náhrady za plnění povinností veřejné služby mají být poskytovány nediskriminačním a transparentním způsobem, je nutné vyjasnit následující:

Musí být ustanovení čl. 3 odst. 2 a 6 směrnice 2009/72 vykládána v tom smyslu, že brání omezování pobídek poskytovatelům veřejné služby, pokud posledně jmenovaní řádně plní povinnosti, které převzali v souvislosti s poskytováním veřejné služby?

Je pro účely ustanovení čl. 3 odst. 2 a 6 směrnice 2009/72 třeba vnitrostátním právem stanovenou povinností pozastavit vyplácení finanční náhrady poskytovatelům veřejné služby bez ohledu na jejich činnost spojenou s poskytováním veřejné služby a plnění povinností, jež převzali, která spojuje důvod pro omezení (pozastavení) vyplácení náhrady za veřejnou službu s tím, jak vykonává činnost a plní povinnosti při vyúčtování finančních prostředků za využívání veřejné služby vypočtených pro daný podnik osoba propojená s poskytovatelem veřejné služby (v níž kontrolní podíl drží stejný podnik jako v poskytovateli veřejné služby), a činí jej závislým na tomto výkonu a plnění povinností, považovat za diskriminační, nejasnou a omezující spravedlivou hospodářskou soutěž?

Je pro účely ustanovení čl. 3 odst. 2 a 6 směrnice 2009/72 třeba povinnost pozastavit vyplácení finanční náhrady poskytovatelům veřejné služby, kdy poskytovatelé veřejné služby zůstávají i nadále povinni plnit v plném rozsahu své povinnosti v oblasti poskytování veřejné služby?

a související smluvní závazky vůči podnikům nakupujícím elektřinu, která je stanovena vnitrostátním právem, považovat za diskriminační, nejasnou a omezující spravedlivou hospodářskou soutěž?

- 3) Je členský stát, který přijal právní předpisy, jež stanoví důvody, pravidla a mechanismus omezování náhrady vyplácené poskytovatelům veřejné služby, povinen podle čl. 3 odst. 15 směrnice 2009/72, který ukládá členským státům oznámit Evropské komisi každé dva roky změny všech opatření přijatých za účelem plnění povinností univerzální služby a veřejné služby, oznámit Evropské komisi takové nové předpisy?
- 4) Stanoví-li členský stát ve vnitrostátní právní úpravě důvody, pravidla a mechanismus omezení náhrady vyplácené poskytovatelům veřejné služby, je tato skutečnost v rozporu s cíli provádění směrnice 2009/72 a obecnými zásadami unijního práva (právní jistota, legitimní očekávání, proporcionalita, transparentnost a zákaz diskriminace)?“

K přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 19 Komise zpochybňuje přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, neboť požadovaný výklad unijního práva není užitečný pro řešení sporu v původním řízení. Renerga totiž nemá podle Komise povinnosti veřejné služby ve smyslu čl. 3 odst. 2 směrnice 2009/72, neboť ani ustanovení nařízení vlády č. 916 a č. 1157, ani smlouvy uzavřené se žalovanými v původním řízení povinnosti veřejné služby takovým výrobcům elektrické energie využívajícím obnovitelné zdroje, jako je Renerga, nestanoví.
- 20 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora je v rámci spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy zavedené článkem 267 SFEU věcí pouze vnitrostátního soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, aby s ohledem na konkrétní okolnosti věci posoudil jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání svého rozsudku, tak relevanci otázek, které Soudnímu dvoru klade. Jestliže se tedy položené otázky týkají výkladu nebo platnosti normy unijního práva, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout (rozsudek ze dne 12. listopadu 2015, Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, bod 24 a citovaná judikatura).
- 21 Z ustálené judikatury ovšem vyplývá, že odmítnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podané vnitrostátním soudem lze odůvodnit, pokud unijní právo nelze přímo ani nepřímo použít za okolností projednávané věci (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 7. července 2011, Agafiței a další, C-310/10, EU:C:2011:467, bod 28).
- 22 V projednávané věci je podstatou souboru předběžných otázek položených předkládajícím soudem určení, zda směrnice 2009/72, konkrétně ustanovení jejího čl. 3 odst. 2, 6 a 15 a čl. 36 písm. f), a obecné zásady unijního práva brání uplatnění takové vnitrostátní právní úpravy, která ve vztahu k výrobcům energie stanoví možnost pozastavit vyplácení náhrady za veřejnou službu zaměřené na podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů do doby, kdy osoby propojené se zmíněnými výrobci zaplatí náhradu za veřejnou službu, kterou jsou povinny uhradit ze skutečně spotřebované elektřiny.
- 23 V této souvislosti je třeba poznamenat, že čl. 3 odst. 2 směrnice 2009/72 stanoví, že s plným ohledem na související ustanovení Smlouvy o ES, zejména na její článek 86, mohou členské státy uložit z důvodů obecného hospodářského zájmu podnikům působícím v elektroenergetice povinnosti veřejné služby, které se mohou týkat bezpečnosti, včetně zabezpečení dodávek, pravidelnosti, kvality a cen dodávek, jakož i ochrany životního prostředí, včetně energetické účinnosti, energie z obnovitelných zdrojů a ochrany klimatu.

- 24 Z předkládacího rozhodnutí přitom jasně neplyne, zda za konkrétních okolností věci v původním řízení byly společnosti Renerga dotyčným členským státem uloženy na základě této směrnice povinnosti veřejné služby.
- 25 Soudní dvůr proto na základě článku 101 svého jednacího řádu zaslal předkládajícímu soudu žádost o vysvětlení, na kterou předkládající soud odpověděl dopisem ze dne 26. března 2018.
- 26 V této odpovědi předkládající soud upřesnil, že litevské právní předpisy nestanoví vůči společnosti Renerga povinný požadavek vyrábět a dodávat elektrickou energii z obnovitelných zdrojů. Dále předkládající soud uvedl, že Renerga není zapsána na seznam poskytovatelů veřejných služeb vedený litevskou vládou, ale že se k výrobě elektrické energie a k jejímu dodávání žalovaným v původním řízení zavázala dobrovolně. Předkládající soud poukázal také na to, že právní vztahy mezi společností Renerga a žalovanými v původním řízení jsou definovány ve smlouvách, které uzavřely ve dnech 7. ledna a 19. června 2013, a řídí se civilním právem a že tyto smlouvy lze vypovědět, takže nelze tvrdit, že by Renerga měla povinnost poskytovat veřejné služby.
- 27 Odpověď předkládajícího soudu je tudíž třeba chápat v tom smyslu, že dotyčný členský stát neuložil společnosti Renerga povinnost veřejné služby ve smyslu čl. 3 odst. 2 směrnice 2009/72.
- 28 Z toho vyplývá, že ustanovení unijního práva, o jejichž výklad je žádáno, nelze na okolnosti věci v původním řízení použít přímo ani nepřímo, takže celý soubor otázek položených v rámci této věci má hypotetickou povahu.
- 29 Ze všech výše rozvedených úvah vyplývá, že žádost o předběžné otázce je nepřipustná.

K nákladům řízení

- 30 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná rozhodnutím Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud Vilnius-město, Litva) ze dne 11. dubna 2017 je nepřipustná.

Podpisy.